

вік 24 роки, у вологих борах — 14 років, у вологих сугрудах — 12 років.

2. Щільність особин соснового підкорового клопа (шт./дм²) у чистих і мішаних соснових культурах залежно від ТЛУ та віку

ТЛУ	Вік культур, років					
	4	9	14	24	34	39
10 Сз						
A ₁₋₀	13,0	20,7	10,2	2,5	0,4	0,0
A ₂	11,2	16,6	9,2	2,2	0,2	0,0
A ₃	3,0	3,6	1,3	0,3	0,0	0,0
B ₀₋₁	16,4	20,1	7,6	1,9	0,4	0,1
B ₂	10,9	14,0	7,3	1,4	0,3	0,0
B ₃	3,5	4,2	0,5	0,0	0,0	0,0
C ₀₋₁	6,9	8,2	2,5	0,4	0,0	0,0
C ₂	0,4	0,6	0,7	0,1	0,0	0,0
7 рядів Сз 3 ряди Бп						
A ₁₋₀	1,6	1,0	0,3	0,02	0,0	0,0
A ₂	1,7	4,7	0,2	0,02	0,0	0,0
A ₃	0,7	0,2	0,1	0,00	0,0	0,0
B ₀₋₁	1,8	1,1	0,2	0,01	0,0	0,0
B ₂	1,5	1,1	0,1	0,01	0,0	0,0
B ₃	0,5	0,2	0,0	0,00	0,0	0,0
C ₀₋₁	1,0	0,3	0,2	0,00	0,0	0,0
C ₂	0,1	0,2	0,0	0,00	0,0	0,0

Одержані дані є підставою для надання бальної оцінки принадності ділянок лісових культур для поширення осередків соснового підкорового клопа та прогнозування динаміки осередків у насадженнях лісгосподарських підприємств регіону.

УДК 630*416.1

С. В. Назаренко, С. Г. Коханий

ДП «Степовий ім. В. М. Виноградова філіал УкрНДІЛГА»

**ПОШКОДЖЕННЯ ЗВІЙНИЦЯМИ ДЕРЕВ ГЕОГРАФІЧНИХ
КУЛЬТУР СОСНИ ЗВИЧАЙНОЇ У ДОСЛІДНОМУ ЛІСНИЦТВІ
ДП «СФ УкрНДІЛГА»**

У штучних соснових насадженнях Нижньодніпров'ї поряд із видами, що пошкоджують бруньки й пагони нарівні з іншими

органами рослин, специфічними шкідниками бруньок і пагонів є звійниці (Lepidoptera: Tortricidae), які представлені трьома видами: звійницею зимовою (*Evetria buoliana* Schiff), звійницею весняною (*Evetria duplana* Hb.) і звійницею пагонцевою (*Evetria resinella* L.). Пошкодження пагонів гусеницями різних видів звійниць мають певні відмінності, так гусінь звійниці зимуючої вгризаються у середину пагона і пошкоджує його в напрямі від основи до верхівки, гусениці звійниці весняної вгризаються в середину пагона у верхній його частині і пошкоджує в напрямі від верхівки до основи, а гусениця звійниці пагонцевої пошкоджує пагін з поверхні. Якщо пошкоджений центральний пагін верхівки не відмирає то він продовжує рости деформованим (скривленим), а це призводить до утворення викривленого стовбура. Найбільшої шкоди звійниці завдають культурам сосни звичайної (*Pinus sylvestris* L.).

Географічні культури були створені з метою вивчення кліматичних екотипів сосни звичайної в умовах Нижньодніпровських пісків. У розсаднику Дослідного лісництва ДП «СФ УкрНДІЛГА» було вирощено сіянці сосни звичайної із насіння з 11 областей України: Чернігівської, Сумської, Рівненської, Київської, Харківської, Черкаської, Луганської, Донецької, Дніпропетровської Кіровоградської та Херсонської (місцева). Посадка географічних культур сосни звичайної проведено в 1963 році однорічними сіянцями в Дослідному лісництві ДП «СФ УкрНДІЛГА», сіянці були висаджені на однаковій за площею ділянках та одноковою кількістю. Середні показники росту культур сосни 50-річного віку для висоти становлять 12,5 м, діаметру — 20,4 см, об'єму середнього дерева — 0,22 м³, запасу на 1 га 178 м³. Найкращими екотипами за ростовими показниками виявилися сосни походженням з Харківської, Дніпропетровської та Черкаської областей, найгіршими — сосни Рівненської, Сумської, Київської та Кіровоградської областей.

Нами було проведено візуальне обстеження 50-річних географічних культур сосни звичайної на предмет викривлення стовбурів що утворились в наслідок пошкодження гусеницями звійниць різних видів.

Результати обстеження: найкращі результати були у кліматипу місцевого (Щюрупинськ, Херсонської області) походження, виявлено 45 дерев, в яких відсутні ознаки пошкодження стовбура та 42 дерева у кліматипу з Новомосковська Дніпропетровської області. Найгірші результати у кліматипів з Луганської, Черкаської та Київської областей відповідно 28, 26 та 25 дерев без ознак ушкодження стовбура.